

נר מנחם

הגות לפרשת השבוע

לע"נ ר' מנחם ב"ר ישישכר ומרת רחל ב"ר מנשה שרעבי ז"ל

הרהורים לפרשת קורח תש"פ | מאת הרב מנחם יעקבזון ראש הישיבה

הדמוקרטי הראשון?!

קורח הטוען 'ומדוע תתנשאו על קהל השם' מייצג לכאורה טענה דמוקרטית ואת ערכי השוויוניות. 'כי כל העדה כולם קדושים' ואם כן 'מדוע תתנשאו...?' האם משפחת האצולה צריכה לזכות בכל תפקיד? אולם לפי דברי חז"ל קורח דרש את התפקיד לעצמו, הוא גם ציין את יחוסו כסיבה לכך, נמצא אפוא שמענת השוויון אינה אלא אחיזת עינים – האמנם?

צריך לזכור היטב שמדובר כאן בדור מקבלי התורה, ומי שמנסה להעמיד את עצמו כאלטרנטיבה למנהיגותו של משה רבינו – חייב להיות בעל רמה אישית גבוהה מאד.

משה לא היה רק רועה נאמן ומנהיג מסור, משה לא היה רק אישיות רוחנית רבת עוצמה ומי שמכונה 'איש האלקים', משה היה ענו במלא מובן המילה ונטול כל אגו. כאשר אלדד ומידד מתנבאים במחנה ויהושע משרת משה אומר 'אדני משה כלאם' מאחר ונבואתם היתה פוגענית כלפי משה – המנהיג והרב, אומר לו משה 'ומי יתן והיו כל עם השם נביאים...!'

סביר אם כן שהעם אינו טיפש ויזהה על נקלה את עדיפותו המוסרית של משה על פני קורח, ובודאי אלמלי שקורח אכן האמין בכך שהוא דורש את טובת העם וטוען טענות צודקות וכנות – לא היה מנסה להציב את עצמו כאלטרנטיבה.

הבה ננסה להתבונן בגישתו של קורח 'מה היה המצע שלו' וגם אם אכן טעה והטעה גם את עצמו עקב נגיעתו האישית – היה כאן לכל הפחות בסיס שעליו מבוססת הטעות וההטעיה, היתה כאן גישה האמורה לשכנע גם אנשים ברי מעלה שאינם אינטרסנטים.

עבודה עצמית ומלחמות פנימיות

נראה כי קורח סבר שעליונותו של משה אינה נובעת מעבודה עצמית, הוא אכן נולד במדרגה גבוהה, הרי כפי המסורת עם לידתו נתמלא הבית אורה (ראה מדרש ורש"י שמות על 'ותרא אותו כי טוב הוא') – אם כן הוא 'קדוש מרחם' ועל כך לא מוגיעה לו הערכה.

לדעתו של קורח רק מעלה שהאדם משיג בבחירתו ובכוחות עצמו – מצדיקה הערכה, רק מי שנלחם והתמודד הינו בר מעלה. אם אנו מתייחסים לנקודת המוצא הבסיסית של בני אברהם יצחק ויעקב שהעבירו לבניהם את תכונות היסוד שרכשו בעמלם – הרי שכל העדה כולם קדושים' ומעבר לכך גם אם מאן דהו זכה למעלה של מתנת שמים אינו ראוי להערכה מיוחדת ולא זכאי למעמד מיוחד. ואם כן מדוע תתנשאו על קהל השם – מוען קורח!

כך צריך לכתוב ביוגרפיה

הרב יצחק הוטנר, מגדולי ההוגים והמחנכים בדור האחרון, כתב בביקורת על כך שבספרי הביוגרפיה של גדולי ישראל מציינים רק את גדלותם ולרוב גם מציינים שכבר בילדותם הצטיינו בין בני גילם. לא כך מחנכים לגדלות, דוקא כשנספר גם את ההתמודדויות שלהם נלמד את הדור הצעיר כיצד הצדיק קם מתוך ה'שבע יפול צדיק'... אולם לא זו בלבד, זו גם אינה הגדלות, דוקא זו המתפתחת מתוך התמודדות, דוקא הכיבוש של נקודת התורפה – היא המזכה את האדם בתואר צדיק. אם כן לכאורה צודקת טענתו של קורח כי מי שנקודת הפתיחה שלו גבוהה במיוחד אינו זכאי להערכה מיוחדת ולהתנשאות על העם.

והיכן המעות?

מעבר לכך שמשנה מוגדר בתורה 'עבד השם' שמשמעו שהוא אכן 'עבד' בכל כוחו, וגם מנקודת הפתיחה הגבוהה שבה התחיל עשה את העבודה הקשה והמפרכת, גם לולא זאת – כאשר הוא נבחר על ידי הבורא למנהיג ומורה דרך לעם – יתכן שניתנה לו מדרגה עילאית כדי לרומם איתו את העם אל אותה פיסגה... ולשם כך נמסרה לו ההנהגה.

אין ספק שהגר"א והבעש"ט כמו גם רבים מגדולי האומה – היו נשמות גבוהות במיוחד, והן ירדו לעולם בחסד ה' בתקופות קשות כדי לרומם את העם, הסיבה לבחירת נשמתם להיות זו שתקבל את התפקיד אינה בהכרח ידועה לנו – אבל הפרמטר במקרים כאלו אינו רק על פי מידת התמודדותם הידועה לנו אלא על פי יכולתם להיות כלי שהנשמה השורה בו תאיר לעם ולעולם כולו... כאשר גם משם נכונה להם עבודה רוחנית קשה ואינסופית. **משנולד משה נתמלא הבית אורה והעולם כולו השורה בחושך יצא לדרך של תחילת הזריחה...** לכך הוא נועד ורק מהמקום שבו היתה נקודת הפתיחה שלו היה מסוגל ליישם זאת – על ידי עבודתו הרוחנית הסיזיפית שאמנם ההתחילה בנקודה גבוהה, הקרובה יותר אל הפיסגה, אבל עדיין הותירה עבודה רבה וקשה.